

ARHEOLOŠKE RAZISKAVE JAM V POREČJU KRKE

Kljub temu, da je novomeški jamarski klub registriran za delovanje zgolj v občini Novo mesto, ne moremo pri obravnavi arheoloških jamskih najdišč ostati le v teh mejah. V dvajsetletnem obdobju, predvsem v začetku, je klub s svojo dejavnostjo posegal dosti širše, tudi na področje Bele krajine, Kočevske in spodnjega toka Krke, na kar ne nazadnje kaže tudi ustanovitev jamarskih sekcij v Kostanjevici in Črnomlju, ki sta kasneje prerasli v samostojna kluba.

Za obravnavo se ponuja geografsko zaključena enota: dolina Krke in njenih pritokov, kjer izstopa Temeniško podolje. Na tem območju naštejemo dvanajst jamskih objektov, ki so v različnih časovnih in kulturnih obdobjih dajali ljudem osnovno zatočišče. Celotna Dolenjska, geografsko omejena na severu s Savo, na vzhodu z Gorjanci in Kolpo, na jugu s Kolpo in Čabranko, na zahodu pa z robom Notranjske s Snežniško, Bloško in Rakitniško planoto pa premore dvajset z arheološkimi najdbami dokazanih jam. Jam in jamskih spodmolov z redkimi izjemami ne moremo označiti kot stalna bivališča.

Na skrajnem zahodnem robu obravnavanega območja leži Krška jama, iz katere priteka Krka. Znana je kot arheološko najdišče s starejšimi eneolitскими najdbami, ki pripadajo alpski inačici lengyelske kulture. Na območju grosupeljske občine sta ob Krki še Rivčja in Bokrova jama, v katerih so bili odkriti ostanki človeških skeletov ter rimska v prvi in prazgodovinska keramika v drugi. Sledi skoraj 20 km vodnega toka brez doslej dokazanih jamskih postaj, nekoliko odmaknjena od Krke pa je Jelenca jama pri Vavti vasi, kjer so našli človeške in živalske kostne ostanke skupaj z rimskodobnimi najdbami.

V dolini Temenice oziroma na njenem obrobju naštejemo štiri jame z dokazanimi arheološkimi najdbami. V Veliki ali Trebanjski jami so že v prejšnjem stoletju odkrili rimske ostaline iz 3. st. n. št., Mala jama pa je najdišče zgodnesrednjeveške keramike. Za razliko od vseh doslej navedenih jam je Koprivnica na robu Globodolskega polja tipično brezno. V nasipnem stožcu pod vhomom je bilo odkritih več skeletnih ostankov, ob njih pa so bili rimski novci iz 2. st. n. št.

Najbolj zanimiva in za znanstveno raziskovanje gotovo tudi najbolj obetajoča je Lukenjska jama. Ob raziskavah Katedre za kvartarologijo, ki jih vodi dr. France Osole, so bili v zadnjih letih najdeni arheološki predmeti iz zgodnesrednjeveškega, antičnega in halštatskega obdobja, bronaste dobe ter paleolitska kamnita orodja. Zasigani ostanki premetanih človeških skeletov iz notranjih predelov jame, ki so jih izkopali jamarji, so na podlagi analize starosti sige stari največ 2520 ± 120 let. Analiza, ki jo je opravil inštitut „Ruđer Bošković“ v Zagrebu, podkrepljena s kosi prazgodovinske keramike, torej kaže na halštatsko obdobje.

Na vzhodnem robu obravnavanega ozemlja ležita še Ajdovska jama pod Klevevžem, kjer so bili odkriti fragmenti keramičnih posod iz zgodnjega eneolitkega obdobja lasinske kulture ter kosi prazgodovinskih halštatskih posod, in Levakova jama, kjer so najdbe jamarjev kluba iz Kostanjevice vzpodbudile ponovna raziskovanja kulturnih slojev v jami. Raziskovanje je opravila ekipa Posavskega muzeja, najdbe pa časovno pripadajo najmlajšemu eneolitickemu in antičnemu horizontu. Med seboj sta oba horizonta ločena s sterilno plastjo.

Sondiranja z negativnimi rezultati so bila opravljena še v Jazbini pri Podturnu in Ajdovski hiši nad Sentjurjem pri Mirni peči, kjer so bili odkriti le fragmenti kosti jamskega medveda.

Pregled arheoloških najdb v jamah doline Krke in njenih pritokov torej kaže, da imamo na tem območju le eno paleolitsko postajo ledenodobnih lovcev, v treh jamah so bili najdeni predmeti eneolitske materialne kulture, vse ostale najdbe pa so mlajše in pripadajo arheološkimi obdobjem od bronaste dobe do zgodnjega srednjega veka.

Lit: F. Leben, Arheološke podobe dolenskih jam, Naše jame 11, 1969, (1970), 25 ss.

M. Brodar, Poročilo o paleolitskih poskusnih izkopavanjih, Arheološki vestnik 15–16, 1964–65, 168 ss.

F. Leben, Arheološko vrednotenje jamskih najdb na slovenskem Krasu, Naše jame 12, 1970, 63 ss.

M. Guštin, Poročilo o izkopu kulturnih slojev v Levakovi jami, Arheološki vestnik 27, 1967 (1977), 260 ss.

M. Slabe, Arheološke najdbe iz zbirke JK Kostanjevica na Krki, Arheološki vestnik 27, 1976 (1977), 283 ss.

SUMMARY

Danilo Breščak

ARCHAEOLOGICAL EXPLORATIONS IN THE RIVER-BASIN OF KRKA

In the river-basin of Krka there are some caves that have awoken the archaeologists' interest. The excavations belong to various periods. The most interesting ones are: Krška jama, Rivčja jama, Bokrova jama, Jelenca jama. Along the tributary Temenica are situated: Trebanjska jama, Mala jama, and Koprivnica on the border of the Globodol-field. Most interesting of all of them is Lukenjska jama (Luknja Cave). The found archaeological objects belong to the early Middle Ages, antiquity, Hallstadt period, Bronze Age and palaeolithic period.

The calcified remainders of human skeletons found in the inner parts of the cave are estimated to be old 25.20 ± 120 years. The analysis of the age of lime was made by the Institute Rudjer Bošković from Zagreb. Well-known are also Ajdovska jama near Klevevž and Levakova jama near Kostanjevica.